ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 235 — ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ — 25 ՅՈՒԼԻՍ 1856

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

Տարեկան գինն է . . . . 120 ղրշ
Վեցամսեայ „ . . . . 65 „
Եռամսեայ „ . . . . 35 „
Մէկ ծանուցման տողին 40 փարա է :
Բաժանորդութիւնները կանխիկ են :
Բաժանորդութիւնները ամէն ամսոյն 1 ին եւ 16 ին կը սկսին :

Ուրիշ երկիրներու լրագիրներուն համար ծախքը ամէն մէկ թիւին համար 20 փարա է :
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն, խմբագրին պիտի ուղղուի . եւ առանց համբուն ծախքը երկուքին վրայ է :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 25 ՅՈՒԼԻՍ

Եւրոպայի լրագիրներուն ամենայն Սպանիոյ նոր յեղափոխութեան լուրերովը զբաղած են :

Մադրիտի ապստամբութեան վրայօք նախ Թայմզ ալ լուր խօսաւ հանրապետութիւն հռչակուած ըլլալուն համար : Իր անդամ եղած Եւրոպայի լրագիրները Մադրիտի անցքերու եւ ալ միւս թղթակցութիւններ կը տան ստոյգ ծանուցումէն առաջ վրայ :

Ժամանակ մը 'ի վեր թէ Մադրիտ եւ թէ գաւառները խորին յուզման մը մէջ էին Հասարակապետական եւ Քառլիսթ բաղմած կողմնակցութիւններուն ձեռօք : Պաշտօնէից նախագահ Էսփարթերօ մարաջախտը՝ որ ազատական կողմնակցութեան գլուխ ճանչցուած էր, միանգամայն այժմեան միապետական իշխանութեան յարում ցուցած ըլլալով՝ զանազան հակառակ կողմնակցութեանց յուսոյն նպատակ եղած էր, եւ ամենքն ալ իրենց կողմնակից կը կարծէին զանիկա : Ըստ հիմ Էսփարթերօ մարաջախտը ոչ ազնուութիւն ընելու կարող կրցաւ եւ ոչ եղած դէպքերուն դարման մը կրնար տալ : Ըստ կից ակրութեան գործերուն անկարգ վիճակի մէջ կը մնային, եւ դէպութիւնը օրէ օր կը նեղուէր : Օտարագիր լէշ եւ խառնակուած լուրեր մարդոց մէջ կը տարած լէն եւ գաւառները ապստամբութեան կը դրդէին :

Յուլիս 11 ին (ըստ լատ.) պատահած դրան ժողովի մը մէջ երկար վիճաբանութեան ընելով՝ Էսփարթերօ եւ Օտոնէլ մարաջախտները ատոր եղան խռովել հետ : Այսպէս թէ Օտոնէլ մարաջախտին առաջարկեր է բանակին միջոցներ ձեռք առնուլ, բոլոր ուխտութիւնը պաշտպանութեան վիճակի մէջ դնել, եւ լրագրաց ազատութիւնը վերցնել : Էսփարթերօ մարաջախտը չէ ընդուներ այս առաջարկութիւնները, եւ պատասխանատուութեան չմնալու համար պաշտօնէն հրաժարելու որոշում ըրեր է :

Յուլիս 14 ին հրաժարականը թագուհւոյն երկայրնելով, թագուհին իր դարձիցութեանը պաշտօնէից ժողով գումարեց, եւ երեք ժամէ ատեն աչխատեցաւ երկու մարաջախտներն հաշտեցնելու եւ Էսփարթերօ մարաջախտին համոզել, որ հրաժարականը ետ առնու, բայց զոր չեղաւ : Վերջապէս թագուհին պատուարեց Էսփարթերօ մարաջախտին եւ ընկերներուն հրաժարականն ընդունելու : Նոր պաշտօնեայներ ընտրելու գործը Օտոնէլ մարաջախտին յանձնուեցաւ :

Օտոնէլ մարաջախտը մէկ կողմանէ նոր պաշտօնեայներ ընտրելու ետեւէ գած ատենը, միւս կողմանէ 18 հազար նոր զօրք կը խօթէր Մադրիտ : Նոր պաշտօնէից անուններն մայրաքաղաքին մէջ խռովութիւն մը՝ ազգային զօրաց ապստամբութիւն մը եղաւ : Փողոցներ բարիկադներ յարդարուեցան, զօրքէն օգնութիւն գտնելով՝ զէնքի դիմեց եւ ապստամբութեան զօրքը անսահման աճել կ'ըսէ : Զօրանոցներու հաշուով 14 հազարի կը հաշուին ապստամբներուն թիւը, եւ 10 հազարի կը հաշուին արքունի զօրաց թիւը, որոնց մէջ հեծելազօրները բանակ գումարել կ'ըսեն : Կռիւը երկար ժամանակ տեւեց : Ըստ հին պաշտօնական զօրաց եւ ժողովրդեան զինուորութիւնը խիստ առատ եղաւ : Նոյն թագաւորական զօրքերը ամէն գիծերու, եւ Ալփեան Հրապարակին վրայ եղած 12 թնդանօթները յաղթելով ապստամբներուն ձեռքէն առնուին : Կոտորածին տեղւոյն պաշտպանող զինւորներ աւարած կ'ըսեն, եւ կրակի ձեւ թագաւորական զօրաց եւ ազգային պահապանիներուն զօրաց մէջ նոր ընդհարում կ'ըսեն : Երկու կողմն ալ զէնքը ձեռք առեալ ամբոխներ են, բայց կռիւը շարունակէր է : Վերջապէս երկուքն ժամ ամբողջութեան տիրեց, եւ երկու կողմանէ շատ մարդ ջարդուելէ ետեւ՝ Յուլիս 16 ին օրը Օտոնէլ մարաջախտին յաղթեց ապստամբներուն :

Ըստ այժմ գործ եղան ազգային պահապաններն զօրաց զինաթափ առնուլ : Նաեւ քաղաքական եւ գաւառական ժողովներն փակեցան եւ քանի մը լրագիրներու հրատարակութիւնն արգելուեցաւ : Վերջապէս նոր պաշտօնեայները Մադրիտ մայրաքաղաքն ու բոլոր Սպանիա պաշարման վիճակի մէջ հրատարակեցին :

Նախադրական հաղորդագրութիւններն երկու օր դադրելէն ետեւ, Յուլիս 17 ին հեռագրով լուր առնուեցաւ Փարիզ, թէ Մադրիտի մէջ խաղաղութիւնը հաստատուեր է . թագուհին, թագաւորը եւ Օտոնէլ մարաջախտը Մադրիտի թագաւորական զօրքերը աչքէ անցուցեր են, զօրքերն ու ժողովուրդը համակրութեան աղաղակներով զիրենք ողջուներ են : Նոյնպէս օրը հանդարտութիւն եղեր է պատերազմին մէջ մեռնող ազգային զօրաց :

Գաւառներէն եկած լուրերը յուզող են կրկին, բայց բաց որ Սպանիա պաշարման վիճակի մէջ դրուիլը կը ցուցնէ, որ խաղաղութիւնը վստահ չէ գաւառներուն վրայ : Ըստ Եւրոպիոյ լրագիրները կը ծանուցանեն թէ Սարակոսայ մէջ մեծ ապստամբութիւն մը ելեր ու յաղթեր է : Փոքրաւորն ու աքսորեալ թեան զօրքերը միացեր են . Հասարակապետութիւն հրատարակեր է . պատգամաւորաց խորհրդարանը հոն հրաւիրեր է նստելու, եւ արդէն 85 անդամ հոն գումարուեր են :

Այս քաղաքին մէջ Էսփարթերօ մարաջախտը շատ կողմնակից ունի կըսեն : Թէպէտ լուրեր կը ծանուցանէ, թէ Էսփարթերօ մարաջախտին նախկին զօրաց օգնական Կոնչա զօրավարը Սարակոսա գացեր է, հաւանական է որ ապստամբներուն հետ միանալու եւ Օտոնէլ մարաջախտին դէմ կազմուած շարժման առաջնորդութիւն ընելու համար :

Քաթալոնիոյ դաւառին համար ալ ապստամբեր է կ'ըսեն, թէպէտ յուլիս 17 թուով հեռագրական լուր մը կ'ըսէ, թէ յիշեալ գաւառին Պարսելօն մայրաքաղաքը խաղաղ է : Ուրիշ քանի մը քաղաքներու մէջ ալ ապստամբութիւն եղեր կ'ըսեն :

Այս ծանր լուրերը Փարիզ խռովեցուցին, Սպանիոյ դեսպան Գ. Օլոզակա անմիջապէս Մադրիտ գացեր է : Նարվաէզ մարաջախտը, Տիմ ու Օրիթէկա զօրավարներն ալ իրենց թագաւորին կառավարութիւնը պաշտպանելու համար նոյնպէս Մադրիտ գացեր են :

Ամերիկայի անցքերը բաւական մեծ ուշադրութիւն բերին Անգլիոյ մէջ եւ փառաւոր լուր տարածուեցաւ թէ դաշնակցական կառավարութեան մէկ նպաստ 'ի Սպանիոյ անհանգիստ էր կ'ըսէ : Պետերսպուրկի Ինվալիտ լրագիրն ալ լուր հրատարակեց, թէ Ա. Նաբոլէոն կայսրը Սպանիոյ թագուհւոյն խոստացեր է, որ գործերը աւելի յետաձգման դէպքով միջնորդութիւն պիտի ընէ : Այս լուրերը հաստատութեան կը սպասէ Քոնսթիթիւսիոնէլ լրագիրն յուլիս 20 թուով հրատարակած հետեւեալ պաշտօնական ծանուցումը :

"Սպանիոյ մէջ անցած անցքերուն առջեւ, դաշնական կառավարութիւնը դարաք սահմանին քանի մը գնդաց շարժմանց ձեռք առնուլ : Պատերազմի պաշտօնեան հրաման ըրեր քանի մը գունդ զօրաց որ սահմանագլխին մօտենան . բայց 25 հազար մարդ հոն գումարելու անհրաժեշտութիւն եղած չէ՝ ինչպէս որ զանազան լրագիրներ ծանուցին :"

Վերջին լուրերը կը ծանուցանեն, թէ Փարիզէն մէջ ապստամբութիւն նորոգեր է յուլիս 5/17 ին, եւ մինչեւ յուլիս 7/19 ը փողոցներուն մէջ պատերազմը կը շարունակէ եղեր, թէպէտ ապստամբութեան զօրքերը ամէն կողմէ յաղթող կ'ըլլան :

Միայն Սարակոսայի մէջ ապստամբութիւնը առաւել զօրացած է : Ֆալքօն եւ Կոնչա զօրավարները որ Էսփարթերօ մարաջախտին կողմնակիցներն են՝ ապստամբներուն գլուխ կեցած են, եւ իրենց նպատակն է՝ նորէն 'ի պաշտօնէից ախոյան Օտոնէլ մարաջախտն ու իր պաշտօնակիցները կործանել :

Մադրիտէն յուլիս 7/19 թուով եկած լուրերը կը ծանուցանեն, թէ պատերազմին նշանները անհետ ըլլալ սկսեր են քաղաքին մէջէն, եւ ամէն բանէ առաջ իր առջւական կերպարանքը առեր է :

Մադրիտի կռիւներուն մէջ մեռնող ու վիրաւորներուն թիւը 2000 իշխան կը հաշուեն : Միայն արտաքոյ բաժած զօրաց մէկ փաշտէն հարիւր յիսուն հոգի ըսպանուեր է :

Անգլիոյ հասարակաց խորհրդարանին յուլիս 11/23 ժողովին մէջ լորտ Բալմըրսթընի յայտարարութիւն ըրաւ, թէ Գաղղիոյ ու կառավարութիւնը Սպանիոյ ներքին գործերուն մէջ մտնելու դիտաւորութիւն չունին ամենեւին :

Բերլինի բերէն գրված նամակները կը ծանուցանեն, թէ հետաքրքրական վճռաբանութիւն մը կը լսուայս մէջ ցին Ռուսիոյ մէկ քանի լրագիրներուն մէջ Գերմանիոյ պատերազմներուն վրայօք : Ըստ գերմանական պատերազմը զօրանալ եւ ամուսնով մը եւ ազատութեամբ կը շարունակէ, ուրեմն ամենէն բարձրաստիճան պաշտօնատարաց ալ դպչելով՝ որ Ռուսիոյ մէջ անտարբեր բան չէ : Դատաքննութեան վերջին նիւթ եղողը Մէնշիքոֆ իշխանն է :

Գերմանիոյ ռուսաց զօրքերուն հրամանատարը յայտարարութիւն մը հանեց, որուն մէջ հետեւեալ աղուոր խօսքերով կը պատուէ իր զօրքերուն, որ Գերմանիոյ մէջ թաղված դաշնակից զինուորներուն գերեզմանները յարգեն :

"Թէպէտ մեր թշնամիներն էին, կ'ըսէ, այսու ամենայնիւ քաջ մարդիկ էին, որ մեր հայրենակիցներուն պէս պատուոյ դաշտին մէջ ալ ինկան մեռան : Անոնք մարդիկ էին, որ պատիւն ու հայրենիքը երկիրի ամէն բարիքներէն նախամեծար կը դասէին, եւ ասոր համար ամէն մարդու նման պարտք մ'ունին, այս քաջ զինուորներուն յիշատակը պատուել՝ ինչպէս որ կը պատուենք մեր հայրենակիցներունը :"

Պետերսպուրկէն յուլիս 20 թուով կը գրեն, թէ Ինկերմանեան Օտեսա հրամանն եկեր է, որ Սեւ ծովու ռուսաց նաւահանգիստներուն մէջ չորս օրուան

քառանկիւնս հաստատուի։ Կալացէն եկող ճանապարհորդներն անգամ այս քառանկիւնին տակը պիտի ըլլան։

Եաշէն եկած նամակները կը ծանուցանեն, թէ Մոլտաւիայի հրաժարեալ Ալեքօ պէյը Փարիզ գացեր է։

Պէլճիքայի Էնտէբանտանս լրագիրն հետեւեալ լուրը կուտայ Յունաստանի Օթոն թագաւորին վրայ։

«Ուրիշ լուր մը նալ սխալ պատմիլ։ Օթոն թագաւորը հրաժարական տուեր է։ Այս լուրը ստոյգ է թէ ոչ։ Առ այժմ վճռելն անկարելութիւն է։ Միայն թէ, եր եղբօրը Ադալպէր իշխանին Սպանիոյ թագաւորազունի մը հետ ամուսնանալուն պատճառաւը Յունաստանի աթոռը ժառանգելու իրաւունքէն կամաւորապէս հրաժարած ըլլալուն համար, Օթոն թագաւորը կուզէ եղեր Յունաստանի այժմեան թագուհւոյն եղբայր Օլտէնպուրկի դուքսը իրեն յաջորդ ընդունիլ տալ։ Այս դիտաւորութիւնը մեծ ընդդիմութիւն գտեր է կըսեն մեծ տէրութեանց կողմանէ, որովհետեւ անտարակուսելի է, որ կատարուի գանայ նէ Յունաստանի վրայ Ռուսիոյ ունեցած ազդեցութիւնը բազմապատիկ կաւելնայ։»

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեր նախընթաց թիւերուն մէկուն մէջ ծանուցինք, թէ Թանզիմաթի ժողովը տէրութեան բոլոր ժողովներուն գործերը կատարեալ ազատութեամբ եւ շուտով տեսնըւելու համար նոր կանոնագրութիւն մը շինած էր, եւ օգոստափառ Ինքնակալն ալ իւր բարձր հաւանութիւնը շնորհելով զանիկա հաստատեր էր։

Յիշեալ կանոնագրութիւնը՝ որ մեր առատագութ վեհափառ Ինքնակալին իւր տէրութեան օգտին համար ունեցած հայրական խնամոցը նոր ապացոյց մըն է, այս օրերս հրատարակըւելով, այժմ կը համարինք անոր մէկ համառօտ բովանդակութիւնը դնել գալ շաբթուան թերթերնուս մէջ 'ի տեղեկութիւն արգոյ հասարակութեան։

Սուլինայի բերանը եղած Ելան-Ատասը ըսուած կղզիներէն եւ Կարսէն ռուսաց ետ չքաշըւելուն լուրերը կերեւի որ Եւրոպայի ուշադրութիւնը գրաւեր են։

Անցեալ երկուշաբթի օրը հեռագրով հրաման եկեր է կըսեն մայրաքաղաքս մեկնելու վրայ եղած անգղիական նաւախումբին որ Սեւ ծով երթայ։ Հետեւեալ օրը միշեալ նաւախումբէն քանի մը պատերազմական նաւ Սըր Աթիւըրթ ծովակալին հրամանատարութեամբ Սեւ ծով գացին։ Զօրս շոգենաւ ալ այս շաբթու գացին։

Կը կարծըւի թէ այս նաւերը Պալչըք պիտի երթան գումարըւին, ու հոն սպասեն մինչեւ որ ռուսերը Կարսը պարպեն ու Ելան-Ատասը կղզիներուն վըրայօք ծագած վէճը կարգի գըւի։

Կը հաստատեն թէ Գաղղիոյ տէրութիւնն ալ նաւեր պիտի ղրկէ Սեւ ծով։

Կայսերական տէրութեան պաշտօնեաները ժողով ըրին արքունի նաւաբանը, որուն դաշնակից տէրութեանց ծովապետներն ալ ներկայ գտնըւեր են։

Կըսըւի թէ Փարիզի խաղաղական դաշնադրութիւնը ստորագրող տէրութիւնները որոշեր են, թէ Ելան-Ատասը կղզիները Սուլինայի բերաններուն ման սեպըւելով Օսմանեան տէրութեան կը վերաբերին։

Իսկիւտար մնացած անգղիացւոց զօրքերը անցեալ շաբթու բոլորովին գացին մայրաքաղաքէս։ Միայն 30 ի չափ զինւոր մնացին Սթօրքս զօրավարին ծառայութեանը համար։ Այս զօրավարն ալ քանի մը օրէն պիտի երթայ։

Մայրաքաղաքիս անգղիական ծովակալութիւնը լուծըւեցաւ, եւ Կրէյ ծովապետը անցեալ հինգշաբթի օրը Լոնտրա դարձաւ։

Փարիզէն հեռագրով հրաման եկաւ մայրաքաղաքս, որ մնացած գաղղիական զօրքերը մինչեւ օգոստոսի 6 ը պիտի ճամբայ ելլեն։ Նոյն օրը մայրաքաղաքիս գաղղիական զօրաց հրամանատար Փարիզէ զօրավարն ալ իր բոլոր պաշտօնատարներովը պիտի մեկնի մայրաքաղաքէս։

Կայսերական հրամանաւ՝

Թանզիմաթի ժողովին նախագահ բարձրապատիւ Քրիտլըը Մէհմէտ փաշան յատուկ պաշտօնով արտաքոյ կարգի դեսպան անուանեցաւ Ռուսիոյ արքունեաց քով, եւ յառաջիկայ օգոստոս 30 ին Մոսկուայի մէջ Աղեքսանդր կայսեր թագաւորութեան հանդիսին ներկայ պիտի գտնըւի Բ. Դրան կողմանէ։

Ահմէտ Վէֆիք փաշան գանձուց ժողովին անդամ անուանեցաւ Րումէլիի Պէյլէրպէյութեան աստիճանաւ։

Կարսի նախորդ կառավարիչ Իսմայիլ փաշան Վանայ եւ Հաքեարիի կառավարիչ անուանեցաւ։

Վէհպի էֆէնտին Դրամայի տեղակալ անուանեցաւ։

Էտիրնէի նախորդ Միւֆթի Թագղէպի փաշան Կարսի կառավարիչ անուանեցաւ։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Անցեալ շաբթու ազգային երեւելի ուսումնականի մը կորուստը ողբացինք։

Պարտիզպանեան պատուելի Գ. Խաչատուրը, որ ազգիս առաջին գիտնական վարժապետներէն մէկն էր, եւ զանազան լեզուաց ու գիտութեանց քաջահմուտ ծանօթութեամբը, աղքատսիրութեամբը, բարեպաշտութեամբը, համեստ ու խոնարհ վարուքը, եւ մանաւանդ ազգիս մէջ ուսմանց եւ գիտութեանց ծաղկելուն համար ըրած երկարժամանակեայ բազմաջան ծառայութիւններովը բոլոր ազգայնոց սիրոյն ու յարգանացը արժանի եղած էր, ասկէ տասնեւհինգ օր առաջ՝ օձիկ (ըլլանճըգ) ըսուած հիւանդութիւնէն գլուխը ուռելով, մարդկային ամեն հնարքները եւ բազմաթիւ երեւելի բժշկաց ջանքերն ընդունայն եղան, եւ վերջապէս ամսոյս 19 ին գիշերը (հինգշաբթին ուրբաթ) առ Աստուած փոխեցաւ 'ի հասակի 48 ամաց։ Յուղարկաւորութիւնը հետեւեալ ուրբաթ օրը կատարըւեցաւ շքեղ հանդիսիւ 'ի ներկայութեան բազմաթիւ երեւելի եւ ուսումնասէր եկեղեցականաց եւ աշխարհականաց, որոնք հանգուցելոյն մեծ յարգըն ու արժանաւորութիւնը ճանչնալով, փութացեր էին վերջին պարտուպատշաճ պատիւն ընելու անոր։ Պատուելի Գ. Խ. Պարտիզպանեանին յիշատակը արժանի է անկորուստ մնալու ազգայնոց սրտին մէջ՝ իբրեւ հազուագիւտ անձի մը յիշատակ։

Իզմիրէն մեր արգոյ թղթակիցը կը գրէ թէ յուլիս 24 ին Հոփսիփմեանց բարեհամբաւ վարժարանին աշակերտաց տարեկան քննութիւնը կատարըւեր է 'ի ներկայութեան գերապատիւ Սրբազան Առաջնորդին եւ երեւելեաց քաղաքին։

Քննութեան նիւթերն էին Քրիստոնէական կրթութիւն, ազգային պատմութիւն, քերականութիւն, գաղղիերէն, եւ ասղնենկար, որոնց մէջ աշակերտուհեաց ունեցած յառաջադիմութիւնն ու քաջավարժութիւնը իրենց տուած յաջող պատասխաններէն եւ գրաւոր ու ձեռագործ աշխատութիւններէն յայտնի ըլլալով, վերջին աստիճան գոհունակութիւն պատճառեր է հանդիսականներուն, եւ Սրբազան առաջնորդը յորդորական եւ խրախուսիչ ատենախօսութիւն մը ըրեր է։

Ետքը աշակերտուհեաց ասղնենկար գեղեցիկ ձեռագործները՝ որոնք վարժարանին նուիրուած էին, աճուրդի հանելով ծախըւեր են։ «Գնողաց եռանդը զարմանալի էր, կըսէ մեր արգոյ թղթակիցը. գրեթէ իրարու ձեռքէ կը յափշտակէին զանոնք հանդիսականք 'ի նշան իրենց ներքին հաճութեանը, անանկ որ ամեն մէկ ասղնենկար ձեռագործ իր բուն արժէքէն կրկնապատիկ, եռապատիկ եւ աւելի գնով վաճառըւեցան։»

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզի Օսմանեան դեսպանատան առաջին քարտուղար Սէրվէր էֆէնտին Կ. Պոլիս կանչըւեցաւ Թանզիմաթի ժողովին անդամ Էտհէմ փաշային պաշտօնը վարելու կայսերական պալատին մէջ։

— Պէսարապիայի ռուս եւ օսմանեան սահմանները որոշելու խառն յանձնաժողովը Պոլկրատէն մեկնելով Եաշ գացեր է, ու հոն պիտի սպասէ մեծ տէրութեանց որոշմանը, թէ Պոլկրատ քաղաքը Օսմանեան տէրութեա՞ն պիտի անցնի թէ Ռուսիոյ ձեռքը մնայ։

— Դանուբեան իշխանութեանց ներքին կազմութեան յանձնաժողովին Գաղղիոյ տէրութեան կողմանէ անդամ ընտրըւած Թալէյրան տը Բէրիկօռ սեպուհը անցեալ երեքշաբթի մայրաքաղաքս հասաւ Պուքրէշէն։

— Լրագրոյս արգոյ ընթերցողներուն յայտնի է, որ Սէլանիկի վերջին հրդեհին ժամանակը՝ օտարազգի վաճառականի մը տանը մէջ կայսերական կառավարութեան արգելքին հակառակ վառօդ պահըւած ըլլալով՝ սոսկալի աղէտներ պատճառեց։

Այսպիսի դժբաղդութիւն մը ուրիշ անգամ եւ ուրիշ տեղ մըն ալ չի պատահելու համար, կայսերական կառավարութիւնը որոշեց, որ մէկը կարող չըլլայ այսուհետեւ վառօդ խօթելու տէրութեան որ եւ իցէ մէկ կողմը։ Անոնք որ որսի համար վառօդ կը բերեն ծախելու, տեղական իշխանութեանց կողմանէ ցոյց տրըւած տեղերը պիտի դնեն, եւ ամեն մէկ մարդոց գնելիք վառօդին չափն ալ պիտի որոշըւի։

Կայսերական կառավարութեան այս որոշումը անցեալ շաբթու մայրաքաղաքիս բոլոր դեսպաններուն ծանուցըւեցաւ Բ. Դրան կողմանէ։

— Սէլանիկի հրդեհին ժամանակը տանը մէջ վառօդ պահող Աքիլլէսի յոյն վաճառականը տեղւոյն հիւպատոսին պալատը բանտարկըւեցաւ, եւ բազմաթիւ դատախազներ կան իրեն դէմ։

— Անցեալ մայիս ամսոյն 1 էն մինչեւ 30 ը մայրաքաղաքիս Շիրքէթի-Խայրիէ ընկերութեան շոգենաւները 234,516 ղուռուշ զուտ շահ բերեր են ամեն ծախքը ելլելէն ետեւ։

— Ամսոյս 6 ին կայսերական հրամանաւ արքունի գանձէն 36 հազար ղուռուշ տրըւեցաւ Պիղայի գաւառին մէջ Գըզըլճա-Թուզլա ըսուած աղահանքին վնասը լեցնելու համար, որ քանի մը տարիներու յորդելէն մեծ վընաս կը կրէր։

— Մայրաքաղաքս հրատարակըւած յունարէն Թէլէկրաֆօս լրագրոյն նախկին խմբագիր Գ. Դիմիթրի Քանիս կայսերական հրովարտակաւ արտօնութիւն առաւ Վիզանդիոն անունով յունարէն նոր լրագիր մը հրատարակելու, որ ամեն երկուշաբթի եւ հինգշաբթի օրերը պիտի ելլէ։

— Յայտնի է որ բարձրապատիւ Օմէր փաշային վերատեսչութեամբը նոր տեսակ տեսչութեան զինուորութիւն մը կը կազմըւի բոլոր կայսերական երկիրներուն բարեկարգութեանն ու ապահովութեանը հսկելու համար։

Շաբաթ օրը Օմէր փաշան այս նոր տեսակ զինւորներէն հետեւակ ու ձիաւոր մը երկից Բ. Դուռը, որպէս զի իրենց կերպարանքը քննըւի տէրութեան պաշտօնեայներէն։ Հետեւակը գրեթէ գաղղիացւոց [illegible] ըսուած զուաւներուն կերպարանքը հագած է գլուխը մորթէ գլխարկ մը դրած. իսկ ձիաւորը ճերմակ թեզաններով կապոյտ թիկնոց մը առած է վրան, գլուխը սաղաւարտ դրած, եւ կապոյտ ժապաւէններով կարմիր թօմպաշ հագած։

Մեծ Եպարքոսը շատ հաւնեցաւ այս կերպարանքներուն, եւ կը յուսացուի որ քիչ ատենէն այս նոր տեսչութեան զինւորներուն գունդերը բոլորովին կը կազմըւին։

— Իզմիրի Էնֆօրմասիոն լրագրին վերջին թուոյն մէջ հետեւեալը կը կարդանք։

«Կ. Պոլսէն հրաման գալով Իզմիրի գաւառին եւ Մէնէմէնի տասանորդատուրքերը (էօշիւրները) հոս ծախելու, Վսեմ. Սիւլէյման փաշան զանոնք աճուրդի (մէզատ) դրաւ։ Իզմիրի գաւառը 4,890,215 ղուռուշի ելաւ հինգնոցով. Մէնէմէնինը 855,000 ղուռուշի ելաւ նոյնպէս հինգնոցով. գումար 5,745,215։

Այս տուրքերուն գումարը անցեալ տարի 5,755,215 եղեր էր թղթադրամով. այս գումարէն հարիւրին տասնեւհինգ թուղթին աժիօն վար երթալով, կը մնայ 4,893,433 ղուռուշ. քաւ է որ այս տարի 861,782 ղուռուշ աւելի եղած է անցեալ տարուան վրայ, թէպէտ եւ գիներն իջած են այս տարի։»

— Պրուսայի կուսակալութեան բաժնին մէջ Զէնկիլէր ըսուած գեղէն Ռաքէլ անուն տասն երկու տարեկան աղքատ հայ աղջիկ մը Բաղդր գիւղի Քէլ Ալի

անունով տաճիկ մը քով ծառայութեան կը մտնէ կանի (հարման) ականջէն մինչեւ վերջը 25 ղուրուշ վարձով։ Անցեալ չորեքշաբթի օր (յուլիս 18) տղան կալ վարած ատեն՝ վերոյիշեալ Քէլ Ալին վրան կը յարձակի "կալին ձիերը լաւ չես վարեր ու կը քնանաս,, ըսելով եւ կատաղաբար զանիկա կը ծեծէ, այնպէս անխնայ, որ տղուն շունչը հատնելով՝ կը մեռնի։ Մարմինը կալէն մէկ մղոն հեռուն գտնուելով՝ դեռ յայտնի չէ, թէ մեռնելէն ետքը Քէլ Ալին զանիկա տարեր հոն ձգեր է, թէ ծեծ ուտելով մինչեւ հոն հալածուեր ու իյներ մեռեր է։

Նազար գիւղի միւտիրն ու դատաւորը հոն հասնելով, եղելութիւնը կը քննեն ու հրաման կ՚ընեն տղան թաղելու։ Իսկ Քէլ Ալին կը բռնեն բանտը կը դընեն, եւ բոլոր անգութ եղեռնագործութիւնը յայտարար գրով մը Պրուսայի կուսակալին կիմացընեն։

— Մայրաքաղաքիս Նոր Օրէն լրագրին մէջ Կիրիտէն՝ գրուած հետեւեալ նամակը կը կարդանք։

"Գաղղիոյ պաշտօնական Մօնիթէօր լրագիրը իր յունիս 17 թուոյն մէջ Կ. Պոլսէն գրուած նամակ մը կը հրատարակէ, որուն մէջ Օսմանեան տէրութեան ճշմարիտ վիճակին վրայ Եւրոպա խաբելու նպատակաւ չարամիտ մարդոց ողբալի յամառութեամբ տարածած գէշ լուրերը կը ցրէ . . . ։

Կողմնակցութեան ոգին որ այնչափ անտեղի սուտեր կ՚ստեղծէ Կ. Պոլիս, գաւառներուն մէջ ալ գործ կը տեսնէ։ Հոն ալ կը գտնուի այն նենգաւոր հընարքին հետքերը, որ չհամարձակելով ուղղակի կառավարութեան գործերը վար զարնելու, կ՚սկսի անոր հետեւանքները քաշքշելով ծամկել, արդիւնքները խարդախել եւ բուն իմաստը այլայլել։

Փետր. 6/18 ին Խաթթի Հիւմայունով հրատարակված կրօնական ազատութիւնը կառավարութեան դէմ շատ խօսքեր ընելու նիւթ տուաւ։ Իր թըշնամիներուն խօսքին նայելով, այս տաբաժամ թոյլատուութիւնը Կիրիտի կըղզին տակնուվրայ պիտի ընէր։ Բազմաթիւ տաճիկ գերդաստաններ Մահմէտական կրօնքը թողլով, իրենց կրօնակիցներուն արդէն նպաստակ եղած էին։ Գեղերը երկու բանակ բաժնըվեր էին. քաղաքներուն մէջ խորին յուզմունք մը կար. վերջապէս մէկ օրէն մէկալը յեղափոխութիւն մը, ընկերական փոթորիկ մը ելլելու վրայ էր. քաղաքական պատերազմը արդէն իր ջահերը կը վառէր։

Բայց մեր կառավարիչը կը ճանչնայ Կիրիտը։ Վէլի փաշան անհոգ էր։ Վախկոտները քաջալերելու, եւ մանաւանդ գէշ լուրեր տարածողները պապանձեցընելու համար կղզւոյն ամեն կողմը պըտըտեցաւ, եւ աչքէ անցուց այն ամեն տեղերը որ անկարգութեանց կեդրոններն են կըսէր։ Այս անգամ ալ ճշմարտութիւնը յայտնի եղաւ. եւ այս ճշմարտութիւնն է հետեւեալը։

Կիրիտի մէջ, գլխաւորապէս Քանտիայէն երեք ժամ հեռու Եդիպօրի ըսված գեղին մէջ խել մը յոյն ընտանիքներ կան, որ երեսանց Մահմէտականութեան դարձած էին, բայց գաղտնապէս իրենց առջի կրօնքը կը պաշտէին։ Մկրտութիւն, հաղորդութիւն, պսակ եւայլն եւայլն գաղտնի կը կատարէին եւ իրենց նախնեաց կրօնքին հաւատարիմ կը կենային։ Այսօրուան օրս կրօնից ազատութիւնը հրատարակված ըլլալով, բնական է որ այս ընտանիքները յայտնապէս իրենց կրօնքը պաշտեն։ Ասիկա կրօնափոխութիւն չէ, ոչ դարձ կայ եւ ոչ ուրացութիւն. գիմակ մըն է՝ որ զինքը անցընել տալով երկիւղին հետ միանգամայն վար կ՚իյնայ. եւ որովհետեւ այս ընտանիքներն իրարու հետ կապուեր, ուրիշ իրենց առջի կրօնքներուն դառնալէն՝ ոչ երկպառակութեան եւ ոչ որ եւ իցէ խռովութեան պատճառ կրնայ ըլլալ։

Այս ընտանիքները 50 ի չափ կան, եւ ամէնը մէկէն 300 հոգիէն աւելի չեն բոլոր կղզւոյն մէջ։ Մէջերնին ոչ մոլեռանդ կայ եւ ոչ մոլեգնեալ. եւ իրենց յայտարարութիւնէն ոչ առաջ եւ ոչ ետքը՝ Կիրիտի Մահմէտական ժողովուրդէն վախնալու բան մը չունէին։ Անոնք նշանաւոր կրօնական ներողամտութիւն մը ունին, որուն համար վախ չունիմ որ սուտ ելլեմ։

Վէլի փաշան Եդիպօրի գեղը այցելութեան գնաց։ Տաճիկ եւ յոյն միաբանութեամբ յայտարարութիւն ըրին, թէ առջի պէս սիրով ապրիլ կուզեն իրարու հետ, խօսք տուին որ մէկ մէկու կրօնք չքաշքշեն, եւ երդում ըրին եղբօր պէս ապրելու։ Այս երդումը չաւրելու համար ատրպէյճեալ պայմանագիր մը տուին մէկ մէկու, եւ երկու օրինակ շինելով կառավարիչ Վէլի փաշային տուին։

Այս յոյն ընտանիքներէն զատ՝ մինչեւ հիմա չորս տաճիկ կայ որ յոյն ըլլալ կուզեն, եւ չորս ալ յոյն՝ որ տաճիկ ըլլալ կուզեն. վերջիններուն մէջ քահանայ մըն ալ կայ։

Այս նորադարձները մօտէն տեսնելով սուտ ըլլալ կը կարծեմ որ անոնք խախտելու մարդիկ չեն։ Իրենց որոշումը ոչ կրօնական պատճառաւ է եւ ոչ քաղաքական, այլ անկարգութեան եւ բարուց ապականութեան պտուղ է։ Այս դարձերուն մեծ պատճառը կանայք են։

Քանտիայի ժողովը՝ Վէլի փաշային զգուշաւորութեամբը այս դարձերը քննելով՝ բարոյական դրդիչէ զատ ուրիշ վտանգ մը չտեսաւ անոնց մէջ. հետեւաբար իրենց ընտանեաց ձեռքը յանձնել տուաւ այս դիւրահաւան թեթեւամիտները՝ որոնք կուզէին կրօնական պատճառաւ իրենց ծնողացը իշխանութեան տակէն ելլել, դեռ չափահաս չեղած, եւ քահանային ու երկու կամ երեք ուրիշ անձանց ալ որ չափահաս էին՝ 61 օր մտածելու ժամանակ տուաւ՝ հասկըցընելով իրենց ըրածին անպատշաճութիւնը եւ ծիծաղելի ըլլալը։,,

---

ԵԳԻՊՏՈՍԵԱՆ ԴԱՏԱՍՏԱՆ

ՎԱՐԴԱՆԵՑԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԸ

Յունիս 30ին տեսնուած* նիստերը

Հիւսէյինի հարցաքննութեան շարունակութիւնը

Ատենապետը Թօսիլբէն եղեռնին վրայ նորէն հարցաքննելով, Հիւսէյին կըսէ թէ առջի երեկուընէ ատեն բոլոր մարդոցը իմացուցեր է որ հետեւեալ օրը ճամբայ պիտի ելլեն եւ 20-30 ձի պատրաստել տուեր է։

Հ. Իսկ Նեմէլը։

Հիւսէյին չուզեր խոստովանիլ թէ Նեմէլու դաշոյններուն հետ էր։ Երեք հոգիի խօսք կընէ որ մէկտեղ գացեր են. ետքը չորս հոգի կըսէ։

Հ. Ո՞վ էր չորրորդը։

Հիւսէյին ինքզինքը սխալած կը կեղծէ. եւ րեք հոգի ըսել ուզեր է. եւ կոնոր երկար պատմութիւն մը ընելու. կառքերը, բեռները, կարասիները եւայլն կը թուէ։

Հ. Փաշան քեզի յանձնարարութիւններ չըրա՞ւ աղջկան համար։

Պ. Ոչ. աղջիկը հոն չէր։ Փաշան զանիկա Մաճին խրկեր էր չորս օրէ ՚ի վեր։

Ատենապետը Մէհէմէտը բերել կուտայ։

Հ. Հիւսէյին, Մէհէմէտ գիտէ՞ր որ դուն աղջիկը հետ կը տանէիր։

Պ. Մէկը հետ աղջիկ չկար։

Հ. Բայց դուն իմացեր էիր որ աղջիկ՝ մը փախցուեր եւ ձգնալ սպաններ էր։ Ո՞ր իմացար աս բանը։

Պ. Ճամբան։

Ատենապետին հարցմունքները չեն կրնար ճիշդ պատասխան մը հանել Հիւսէյինին բերնէն։ Կըսէ թէ Մէհէմէտ առաջ խրկեց եւ Վասիլ պարտէզին դրանը մէջ նորէն տեսաւ զանիկա։ Հասան փաշան տեսաւ, որ փախուցված աղջկան խօսք չըրաւ իրեն։

Հ. Ամենեւին բան չըսա՞ւ։ Մտածէ։

Պ. Ամենեւին։

Հիւսէյին այս կէտին վրայօք Մէհէմէտին ու Մուսթաֆային բանծները կը ժխտէ։

Ատենապետը նորէն բերել կուտայ Մուսթաֆան, որ պատմածը կը կրկնէ մեծ ճշդութեամբ։

Հ. Մուսթաֆա, ո՞ւր էիր դուն երբոր Հասան փաշան փախուցված աղջկան խօսքն ըրաւ։

Պ. Նախն էի, քաղաքապետին տանը առջեւ, կառքերուն քով։

Հ. Մինակ էի՞ր։

Պ. Հիւսէյին հոն էր։

Հիւսէյին նորէն կըսէ թէ "բան մը չլսեցի,,։

Հարցմունքներէ ստիպուելով կը խոստովանի թէ փաշան հարցուց իրեն թէ Սալիհ փաշային մարդիկը քանի՞ հոգի են։

Հ. Ա. եւ ուրիշ ի՞նչ։

Պ. Քանի՞ կառք եկածէ։

Հ. Եւ ուրի՞շ։

Պ. Ուրիշ խօսք չըրաւ։

Հ. Քեզի խօսք չըրա՞ւ փախուցված աղջկան վըրայօք։

Պ. Ոչ. ատոր վրայօք ինծի բան մը չըսաւ։

Ատենապետը դուրս հանել կուտայ Մուսթաֆան։

Հ. Հիւսէյին. դուն կը յամառիս ճշմարիտը ծածկելու շատ բանի վրայ։ Հիմա աւելի ծանր կէտի մը կը հասնինք, այսինքն Նեմէլի սպանութեանը ունեցած մասնակցութեանդ։ Քեզ կը յորդորենք որ անկեղծ ըլլաս։ Մուսթաֆան մեզի պատմեց փաշային բանը. այն խօսքը քեզ մեծ անհանգստութեան մէջ ձգեց։ Ի՞նչ ըսիր ան ժամանակը Մուսթաֆային։

Պ. Ըսի թէ "փաշան իմանալու ըլլանէ աղջկան գալը կը սրդողի։ Պէտք է զանիկա առնել ու ետ տանիլ։ Հեռացուր զանիկա մեզմէ (տէֆ էթ)։,,

Հ. Ի՞նչ պատասխան տուաւ Մուսթաֆա։

Պ. "Շատ աղէկ, կերթամ, ըսաւ, ձիով կամ կառքով։,,

Հ. Ետքը՞։

Պ. Ասկէ բան չգիտեմ։

Հ. Չըսի՞ր անոր որ Նեմէլան սպաննէ։

Պ. Ոչ. ատանկ բան չըսի անոր, եւ ոչ ըսի որ նեղութիւն տայ անոր։

Հ. Կը յիշե՞ս Մուսթաֆային տուած պատասխանը. քեզի ըրած խօսքերը։

Պ. "Շատ աղէկ, կառք մը կը նստիմ կերթամ,, ըսաւ։

Հ. Շիտակը չես՛ ըսեր։ Վասիլի հարցափորձին ժամանակը ըսիր թէ Մուսթաֆան ըսեր է քեզի թէ "կսպաննեմ,,, ու դուն ալ պատասխան տուեր ես անոր թէ "ինչ կրնես ըրէ,,։

Մուսթաֆան նորէն կը բերեն։

Ատենապետը նորէն պատմել կուտայ Մուսթաֆային՝ իր ու Հիւսէյինին մէջ եղած խօսքերը որ արդէն ծանօթ են։

Հ. Մուսթաֆա, երբոր դուն հետեւեալ օրը Վասիլ դարձար, ըրած սպանութեանդ վրայօք որո՞ւ խօսեցար։

Պ. Մէհէմէտին։

Հ. Ո՞ւր էիք Վասիլին հետ։

Պ. Քաղաքապետին տանը մօտ։ Մէհէմէտ գիս գիմաւորեց, գիս մէկդի առաւ։ . . .

Հ. Լաւ կը յիշե՞ս քեզի ըրած խօսքերը։

Պ. Հարցուց թէ "ինչ ըրիր, սպաննեցի՞ր.,, ես ալ պատասխան տուի թէ "սպաննեցի,,։

Հ. Ետքը՞։

Պ. Անիկա կառքերը նայելու գնաց, ես ալ տուն (գօնագ) գացի,

Հ. Հոն Հիւսէյինը տեսա՞ր. ի՞նչ ըսաւ քեզի։

Պ. Հարցուց թէ "ի՞նչ ըրիր,,. պատասխան տուի թէ "սպաննեցի,,։

Նորէն ներս կը բերեն Մէհէմէտը։

Հ. Մուսթաֆա, ըսիր հիմա թէ Մէհէմէտ քու քովդ եկաւ։ Ո՞ւրտեղ է աս ըսածդ։

Պ. Փողոցին մէջ տեղն էինք, զիս ճամբուն մէկ կողմ տարաւ։

Հ. Մինակ էիք ան ժամանակը։

Պ. Ոչ. Վասիլ հոն էր։

Հ. Կրցա՞ւ լսել Մէհէմէտին քու հետդ ըրած խօսքերը։

Պ. Ոչ։

Մէհէմէտին հարցըված ատենը կոկոր բաւերու երկդիմութիւններ երեւան հանել։ Կըսէ, թէ Մուսթաֆա չըսաւ ետլէֆէթմիշ կամ ետլէֆէթ, այլ պէթլէթտիմ կամ պէթլէթտի։

Հ. Ասանկ ըսելէն ետքը դուն գացի՞ր։ Մուսթաֆա "սպաննեցի,, կըսէ քեզի, ու դուն աւելի բան մը չես հարցըներ։ Չես հարցըներ իրեն թէ զո՞վ սպաննեց. ըսել է որ առաջուց գիտէիր։ Նեմէլան չէ՞ր որ պիտի սպաննէր, ու ըսպաննեց։

Մէհէմէտ աղջկան անունը չգիտնալ կը ձեւանայ եւ զանիկա պուլղարին աղջիկը կը կոչէ։

Հ. Մինչեւ հիմա դուն կըսէիր մեզի թէ "Մուսթաֆային բան մը չհարցուցի,,. հիմա կը խոստովանիս որ քեզի խօսք մը ըսեր է, որուն համար ան կը հաստատէ թէ ետլէֆէթ կամ ետլէֆէթմիշ էր, ու դուն կըսես թէ պէթլէթտի կամ պէթլէթտիմ հասկցեր ես։ Ի՞նչ կրնար նշանակել այդ բառը Մուսթաֆային բերանը։

Մէհէմէտ կը պատմէ թէ յարգի ու գարիի վերաբերեալ գործ մը յանձներ էր Մուսթաֆային. երբոր զանիկա տեսեր է հարցուցեր է թէ "ինչ ըրիր,,. եւ անանկ հասկըցեր է որ Մուսթաֆա կըսէր իրեն թէ "գործը կարգի դրի. պէթլէթտիմ,,։ Մէհէմէտ կաւելցընէ թէ կրկին անգամ հարցընելով դարձեալ այս պատասխանը առեր է Մուսթաֆայէն։ Մուսթաֆա կը պատասխանէ թէ խիստ բացորոշ կերպով ետլէֆէթ ըսեր է, եւ Մէհէմէտ ալ այս խօսքը կրկնել չէ տուեր իրեն։

Հ. Մէհէմէտին։ — Վասիլ ի՞նչ ըսաւ Հիւսէյինին՝ սպանեալ աղջկան հագուստներն անոր տուած ատենը։

Պ. Բան մը չըսաւ։

Մէհէմէտ դուրս կը հանուի ու Վասիլ կը բերուի։

Սալիհ փաշային խոհարարի օգնական Վասիլի հարցաքննութիւնը

Վասիլ միշտ տխուր ու հիւանդոտ է. խիստ հանդարտ կերեւի եւ իրեն եղած հարցումներուն առանց վարանելու կը պատասխանէ։

Ատենապետը Թօսիլբէն Վասիլ գալէն հետեւ պատմութիւնը կընէ. Վասիլ կը խոստովանի թէ պատմութիւնը ճիշդ է։

Հ. Վասիլ. սպանութեան լուրը ամենէն առաջ դուն տուեր ես. որո՞ւ տուիր։

Պ. Իպրահիմ տանտիկնոջն։

Հ. Ե՞րբ։

Պ. Հետեւեալ առաւօտուն։

Հ. Ի՞նչպէս։

Պ. Ըսի անոր թէ "Մուսթաֆա ցաւալի գործ մը ըրաւ,,։

Հ. Քեզի համար բան մը չըսի՞ր։

Պ. Ո՛չ։

Հ. Բայց դուն օգներիր եղեռնագործութեան կատարմանը։

Պ. Ես բան մը չըրի։

Հ. Չօգնեցի՞ր։

Պ. Ամենեւին. մինակ հոն էի, նստած էի։

Հ. Բայց ինչո՞ւ համար չաշխատեցար Մուսթաֆան արգիլելու այս սպանութիւնը ընելէ։

Պ. Չէի կրնար. վախէս կը դողայի կոր։

Հ. Ի՞նչպէս կատարվեցաւ սպանութիւնը։

Պ. Չուանով մը։

Հ. Ո՞ւսկից կուգար այդ չուանը։

Վասիլ զարմացած կերեւի այս հարցման վրայ եւ չկրնար հասկընալ։

Հ. Չուանը որո՞ւն քովն էր։

Պ. Մուսթաֆային։

Հ. Ձեռքը բռնած էր։

Պ. Գրպանէն հանեց։

Հ. Բայց Մուսթաֆա կըսէ թէ չուանը քու քովդ էր։

Պ, Ոչ. ատիկա ճշմարիտ չէ։

Հ. Տեղ մը կանգ առեր էք։

Պ. Այո, նստանք։

Հ. Նեմէլայի՞ն հետ։

Պ. Այո։

Հ. Դուն օգնութիւն մը չըրի՞ր անոր. ետքը ի՞նչ եղաւ։

Պ. Մուսթաֆա չուանը անոր ճիտը անցուց ու խղդեց։

Հ. Աղջիկը չպօռա՞ց։

Պ. Չըրեց։

---

*Տես Թիւ 234։

Հ. Զուանին չըլլա՞ր։ Մուսթաֆա կըսէ թէ հանգչելը (իւլմէ) դուն չըներ ես։

Գ. Ոչ. ես չըրի։

Հ. Հետեւեալ օրը Վանոս գացիր տունը (գօնագ) վեր ելա՞ր։

Գ. Այո. սուրճի սենեակը (քահվէ օտասը) մտայ։

Հ. Ո՞վ տեսար հոն։

Գ. Զիւսէյինը։

Հ. Մինա՞կ։

Գ. Ոչ. Մուսթաֆային հետ ներս մտաւ։

Հ. Ի՞նչ ըսաւ քեզի։

Գ. Բան մը չըսաւ։

Հ. Նէտէլեային հանդերձները ո՞վ կը տանէր։

Գ. Ես։

Հ. Սպանութենէն ետեւ դո՞ւն տարիր մինչեւ Վանոս։

Գ. Այո. ձիուն վրայ կապեցի տարի։

Հ. Ի՞նչ ըրիր։

Գ. Զիւսէյինին տուի։

Հ. Վճիռ. քեզ կը յորդորենք որ աղէկ մը տածես վճռին վրայ. դուն ամբաստանուած ես սոսկալի ոճիրի մը գործակից ըլլալու՝ Նէտէլեան խղդելու Զուանին կամք ըլլալով։

Գ. Ես չըրի։

Հ. Գիտի՛ր տեսնենք։ Աղէկ զատ, դուն բան մը չըրիր, բան մը չըսիր, խրատ մը չտուիր խեղճ աղջիկը ազատելու համար։ Վերջապէս անոր հանդերձներն ալ դուն տարիր։ Դուն ծանր ամբաստանութեան տակ ես. ուստի օգուտ կը պահանջէ որ ճշմարիտը խօսիս։ Աղջի հարցաքննութիւններուդ ու հիմակուանին մէջ գրաւոր տարբերութիւններ կը նշմարեմ։ Աղէկ կերեւի որ դուն ճշմարիտը կատարեալ կերպով չես խօսիր. թէ որ իմ հարցմունքներուս պատասխանը միտքդ չգար նէ, աւելի լաւ է որ ըսես թէ միտքս չեն գար եւ ջանաս միտքդ բերելու։ Գիտե՞ս ինչ խօսք եղաւ Մուսթաֆային ու Զիւսէյինին մէջ քու Վանոս հասնելէդ ետքը։

Վճիռը արդէն ծանօթ եղած գործերը կարճօրէն կը պատմէ։

Ատեանը վերցաւ ու յաջորդ երկուշաբթի օրուան մնաց։

ՅՈՒԼԻՍ 6 ԻՆ ՆԻՍՏԸ

Քաղուլի Էֆէնտին այս անգամ ատեանին ներկայ չէ։

Լիմա Նօմէր փաշան՝ որ հիւանդութեան պատճառաւ ասկէ առաջի երկու ատեաններուն ներկայ չէր, այս անգամ ներկայ է։

Ունկնդիրները միշտ բազմաթիւ են։

Ռուսիոյ դեսպանը իր թարգմանին հետ ներկայ է։

Սուլէյման փաշային բանակի օգնական (եավէր)
Մէհէմմէտ աղային երկրորդ
հարցաքննութիւնը

Ամբաստանեալը միշտ նոյն դիրքն ունի։ Կերեւի որ շղթաները կրելու սովորեր է. վասն զի այս անգամ հեծութեան ձայներ չհաներ կոր ինչպէս նախընթաց շաբաթ օրը։

Աս անգամ Մէհէմմէտ քիչ մը սիրտ առած կերեւի. գիտես թէ դատաստանը սխալեցուցին ու յոյս ունի։ Դորդ միամտութեան դէմք մը կը ցուցնէ, բայց չկրնար իր վախն ու կեղծաւորութիւնը ծածկել։ Խիստ կամացուկ կը խօսի [illegible] ատենապետը շատ անգամ կը ստիպուի պատասխանները կրկնել տալու, (կրան Բէքիր տ'Օրֆան լամպերը) շատ [illegible] հառաչանքներ չ'ըսեր լսել այս ատեանին մէջ։

Ատենապետ. Մէհէմմէտ աղա, նախընթաց ատեաններուն մէջ ըսիր թէ Նէտէլեա մտնալ Գուլ ա [illegible] աղջիկը առաջին անգամ տեսեր էիր այն օրը որ Սալէհ փաշան քեզ Մուշին խրկեր գործ մը կատարելու համար։ Դուն աղջիկը տեսար փաշային տանը դռներէն մէկուն կեցած. այնպէս չէ՞։

Ամբաստանեալը. Ես ճշմարիտը խօսեցայ։

Հ. Ի՞նչ խօսք եղաւ անոր ու քու մէջ այն ատեն։

Ամբաստանեալը վերստին իր կրկնէ իր քանի մը անգամ ըսածը՝ թէ Նէտէլեա իրեն դառն դէմք մը ունիմ ըսեր է. եւ այս չափ խօսք եղեր է մէջերնին։

Հ. Տօմարին կը պնդես թէ արդէն օր մը Զիւսէյինին հետ ձիով գացած ժամանակնիդ՝ աղջիկը բարձր տեղ մը կեցած՝ Զիւսէյինին խօսքին պատասխան ձեր երկուքին խօսք ըրեր է, ու դուն զայն կը տեսնէիր։

Գ. Ես ի չ որ գի էի ե րսի։

Հ. Ըսէ որ դուն անոր երեսը մէկ անգամ մը տեսար թուղթի մէջ։

Գ. Այո։

Հ. Երթալու ատեննիդ ո՞վ իմացուց ձեզի որ ճամբու պատրաստուիք։

Գ. Զիւսէյին։ Աղջի իրիկուընէ ինծի ըսաւ թէ վաղը առտու ճամբայ պիտի ելլենք, եւ կերեւի որ դուն առաջ պիտի երթաս բնակարան պատրաստելու համար։»

[illegible]

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սպանիայէն յուլիս 12/24 թուով գրված նամակ մը լուր կու տայ, թէ Ժիրոնէ, Ժամորա եւ Արագոն գաւառներուն [illegible] կը շարունակէ։

Սարագոսայի մէջ Ֆալքօն զօրավարը 16 հազար մարդու զօրահաւաք ըրեր է։ Թիւ մը խրկուած փաշա մը զօրք՝ նոյնպէս եւ մաքսի գործակալները ապստամբներուն կողմն անցեր են։ 15 հազար [illegible] զօրք կամ պէտք է Քաթալոնիայէն Սարագոսա կերթան եղեր ապստամբներուն հետ միանալու համար։

Անգլիոյ խորհրդարանը յուլիս 15 ին գոցուեցաւ։

Կայսերական հրամանաւ՝

Ֆէրիք Ռէշիդ փաշան Արաբիոյ կայսերական բանակին ընդհանուր հրամանատար անուանեցաւ։

Թաւրիզէն յուլիս 14/26 թուով լուր կու տան թէ Մասա-Քարամայի մէջ ապստամբութեան փորձեր եղեր են. բայց մանրամասն պարագաները դեռ ծանօթ չեն։ Մօտէնայի հետ [illegible] հաղորդակցութիւնները խափանուեր են։

ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱՑ

Հայերէն, Տաճկերէն, Գաղղիերէն, Անգղիերէն, Իտալերէն եւ Յունարէն լեզուաց բաւական հմուտ պատանի մը եւ հաւատարիմ անձ մը, որ քանի եւ չորս տարի է 'ի վեր վաճառականութեան գործերով զբաղած է. եւ կրնայ [illegible] հաշիւներ կարգի դնելու եւ որ եւ իցէ վաճառականի մը գրասեան գործերը կառավարելու կարող է, այս միջոցին շատ զբաղմունք չունենալով, կրնայ պէտք ունեցողներուն հաշիւները կարգի դնել, առեւտրական օրինաց վերաբերեալ խորհուրդներ տալ, եւ գրելու պայմանագիրներ եւ կամ նամակները գրել։ Ուստի ով որ կուզէ այս անձին հետ տեսութիւն ընել, կը խնդրուի որ այս հասցէով (Առ Պարոն Ս. Ա. Ա.) նամակ մը գրէ եւ լրագրոյս գրասենեակը յանձնէ 'ի Ձէնիլի խան։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

ՁԷՐՐԻ ՓԷՔԹՕՐԷԼ

ԸՍՈՒԱԾ

Անգլիացի ՏՕՔԹԻՕՐ ԷՅԸՐ անունով երեւելի բժշկին չինած բաղադրութիւնը հետեւեալ ախտերուն դէմ է։

Վերեր, հազ, Կոկորդի [illegible] կամ Թոքի Նեղացում, Խռչոտ [illegible], Կրծքի ցաւ, [illegible], եւ ուրիշ ցուրտէ յառաջ եկած հիւանդութիւններ։ Թէ որ [illegible] այս ախտերէն մէկուն, պէտք է որ [illegible] այս դեղին փորձառնէ։

[illegible] Ա. Էֆէնտի [illegible] Ակսէրէյի [illegible] Անդրէկոյի [illegible]։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ (ԳԱՄՊԻՕ) ԳԻՆԵՐԸ

ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ ԱՌԱՆՑ ՍՔՕՆԹՕՅԻ

24 ՅՈՒԼԻՍ

			Ղրուշ
Լոնտրա	31 օր պայմանաժամ		....
"	3 ամիս	"	$120\frac{1}{2}$-$119\frac{1}{2}$
Փարիզ	"	"	
Մարսիլիա	"	"	193-$188\frac{1}{2}$
Ամստերտամ	"	"	...
Վիեննա	"	"	478-475
Թրիեստ	"	"	
Լիվօռնօ	"	"	
Ճենովա	"	"	....
Օտեսա	"	"	......

ԴՐԱՄՈՑ ԱՐԺՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԹՂԹԱԴՐԱՄՈՎ

25 ՅՈՒԼԻՍ

Օսմանեան լիրա Մէճիտիէ	110	30
Անգլիական լիրա	121	
Գաղղիոյ 20 ֆրանքնոց ոսկի	96	20
Ռուսի իմբերիալ	99	
Աւստրիոյ տուքաթ	57	20
" Մաճառ	56	20
Մէճիտիէ 20նոց ոսկի	25	
" " արծաթ	22	10
Հինգ ֆրանքնոց արծաթ	24	10
Գորգոպոնց	19	10
Քօլօնաթօ	28	
Բէշլիք	26	
Սէֆէրլի	170	
Մահմուտիէ ոսկի	149	
Հինգնոց, [illegible]	60	

Կ. ՊՈԼԻՍ 24 ՅՈՒԼԻՍ

Գ Ա Ղ Թ Ա Ր Ի Ն Ի Ր Ք

(ԳԱՆԹԱՐԻՑԷ)

Խաշխաշ		Ղրուշ
Ուշաքի Քաբա Ա. տեսակ	100 տօր.	900. 950
" " Բ. "	"	850. 900
" " Գ. "	"	750. 820
Շաքար		
Անգլ. Գլ. 6—10 ձուր		
Լոնտրա	քէնտնը	400. 410
Լիվերպուլ 10	" "	350. 360
Գալլիա	"	320. 330
Անգլ. եւ Հոլ. Ա. տեսակ	"	325. 330
" " Բ. "	"	315. 320
" " Գ. "	"	305. 310
		ղր. փա ղր. փա
Պղինձ (Պէղտա)	օխա	9,
Գարին (Թարագին)	մէն "	24. 25
Մեղր (Գարինզիլ)	"	9. 10
Ներքինք։		
Լեղի (Ձէֆր)		
Պէյնիրլը	տօր. ղր.	115. 120
Մարմառ	" "	60. 70
Ոսկան Խեր (Գըրըշ)		
Հաւասար Աղէկ.	" "	43. 55
Ա. տեսակ. " շատրակ	"	50. 53
Ալեքսանդրէ (Խնտավիկ)		
Ճէնովա Ա. տեսակ	"	380. 400
Թրիեստ Ս.Վ.Ա.	" "	100.
Նէրքինքայոց		
Քամպէշ (Մուղաղա) քէնդ.	"	50. 55
Սանդալ Մարին ոսկի	" "	10. 130
Մետաքսներ։		
Ընգ (Քանչ)	քէնտ. ղր.	990. 1000
Անգաբար	Անգլ. տօր. "	8 9
Գազար (Ձէֆի)	քէնտ. "	200. 205
Նոր Անգլ.		
Նօքշէքէ (Լոնտ) [illegible], [illegible]	քէնտ. ղր.	80. 85
Ցորեն (ՏԷՖԻ) [illegible]	"	60. 85
Տակառ [illegible] 1–12	"	110. 115

Բուրեն Հալէպ Թուրք	"	175. 180
Կաղամ (Գնդակ) Անգլ.	"	200. 220
Թիֆլիս (Թուրք բէկ)	[illegible] "	390. 400
ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ		
		ղր. փա ղր. փա
Աֆիոն	տօքան	250.
Թիֆթիք Էնկիւրի	"	32.
Բամբակ (Եպրատ) Բանդիրմա	"	8 8
" Անատօլու	"	7 7
" Լատաքիա	"	13. 14
Մեղրամոմ	"	27.
Ճերմակ Էնկիւրի	"	7. 8
Գորտի (Մալթա) [illegible]	"	10. 11
" Ճերմակ	"	5, 6
Սուլէյ Պեւէրլի	"	13. 14
Մազ [illegible] Անատ. [illegible]		200. 300
Քիմիր [illegible]	տօքան	22. 23
Բամբակ Իզմիր	"	8. 10
Խեժ Արաբիոյ (Օսմանեան)	"	12 13
Տօրոն (Ճէնկէր) Աղուոր համար		
ընտիր տեսակ	քէնտքէր	45. 50
" Անատօլու	"	30. 35
Վարդի եղ (Կիւլ եաղը) Գըզ[illegible]	մըսխալ	16. 17
ՄԵՏԱՔՍ		
Սպի Ա. տեսակ	Բէքէն ղր.	500
" Բ. "	" "	450
Մետաքսի խոզ	" "	400-410
" "	" "	380
Հաւոր [illegible]	" "	560.
" " [illegible]	" "	480
Տէֆթիք	" "	700
Գալաթիայի [illegible]	"	220-235
Լամբիր Տրապիզոնի	100 տօքան	80. 90
Կաղին (Ֆընտըգ) Տրապիզոնի	քէնտ	135. 140
Ձէթ Այվալըգ	տօքան	7, 7.20
Ա[illegible] (Մազոն) Քանտիա	"	5, 5. 20
Ալ ֆօլ		7. 20

ԱՐԸ ՏԻՔ

Ցորեն Անատօլի	կոյծը քէլէն	32.	
" Բանտիրմա	" "	28.	
" Իզմիտ	" "	34.	
" Կարսի	" "		
" Թեքիրտաղ	" "	36.	38
" Բանտիրմա կոկոն	"	27.	28
Եգիպտացորեն Կարսի	"		
" Իզմիտ	"	18	
" Անատօլի	"	.	
Գարի Բանտիրմա	"	12.	
Աճար Թեքիրտաղ		2.	20
" Բ. տեսակ	"	2,	
Բրինձ Ռումէլի	"	3,	

Վաճառական գիծ մէջ կայ ընդամէնը 200,000 քէլէ ցորեն եւ 50,000 քէլէ գարի։

Ալ լրագիր շաբաթը անգամ մը կ'ելլէ, չորեքշաբթի օրերը։ Ով որ ուզէ կրնայ բաժանորդ ըլլալ, Կ. Պոլիս՝ Ձէնիլի խանը լրագրոյս գրասենեակը։ Իսկ գաւառները հետեւեալ հաղորդաբերներուն են.

Իզմիր՝ Սարգիս աղա Այվազեան։

Աղեքսանդրիա՝ Գալուստ աղա Տ. Գէորգեան։

Անդրիանուպոլիս՝ Յովհաննէս աղա Պալճեան։

Պրուսա՝ Սերովբէ աղա Պալըգճեան։

Կեսարիա՝ Մահտեսի Կարապետ աղա Ֆընտըգեան։

Տրապիզոն՝ Յակոբ աղա Գոսպակեօզեան։

Կարին՝ Յակոբ աղա Խոսրովեան։

Եւդոկիա՝ Յակոբ աղա Գրիգորեան։

Գաղիւն՝ Յակոբ աղա Մանուկ։

Նիկոմիդիա՝ Գ. Ա. Մուրատեան։

Թեքիրտաղ՝ Մահտեսի Նշան աղա։

Ուրիշ քաղաքներէ ստորագրել ուզողները՝ աս տեղերէն մէկուն հետ կրնան թղթակցիլ։

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹՈՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. ՊՈԼԻՍ · ՁԷՆԻԼԻ ԽԱՆ